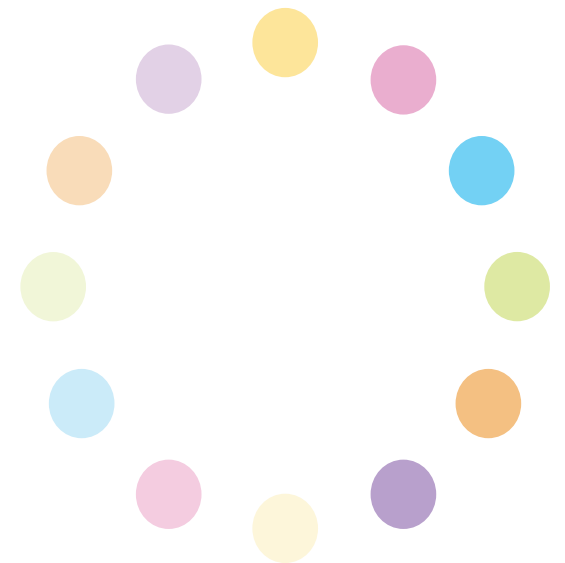

UNA PROPOSTA D'AVALUACIÓ DE L'EDUCACIÓ PER AL DESENVOLUPAMENT
UNITAT DE PROGRAMACIÓ DE COMERÇ JUST

Títol: ***Una proposta d'avaluació de l'educació per al desenvolupament. Unitat de programació de comerç just***

Recurs creat al 2011 pel grup d'avaluació de la Xarxa d'Escoles Compromeses amb el Món (XECMón).

XECMón ha estat una xarxa educativa especialitzada en Educació pel Desenvolupament (EPD) que, entre 2004 i 2011, ha impulsat una cultura de treball horitzontal, cooperativa i interdisciplinària, aplegant centres educatius, administracions públiques i societat civil entorn d'un objectiu comú: anar cap a una escola més crítica i transformadora.

Membres integrants del grup:

Joan Bonals. Membre de l'EAP del Berguedà i de la Comissió Pedagògica de XECMón.

Benjamí Moliné. Mestre de l'Escola Jungfrau de Badalona i membre de la Comissió Pedagògica de XECMón.

Maria Fernandez. Representant de l'ONG Alternativa 3 Comerç Just. L'entitat catalana és membre fundadora de diverses xarxes solidàries catalanes, nacionals i internacionals com la Coordinadora Estatal de Comerç Just, de l'Associació del Segell de Comerç Just, de la World Fair Trade Organization i de la Xarxa d'Economia Solidària. En aquests moments coordina el projecte de la Xarxa d'Escoles pel Comerç Just.

Luz Monsalve. Representant de IDEAS, membre fundadora de la CECJ (Coordinadora Estatal de Comercio Justo) i d'altres entitats i fòrums, així com iniciatives i xarxes relacionades amb el comerç just a nivell nacional o internacional.

Miryam Navarro. Antropòloga. Coordinació tècnica de XECMón.

Helena Migueiz. Periodista. Coordinació tècnica de XECMón.

Josep M. Tomàs. Treballador comunitari. Coordinació tècnica de XECMón.

Reconeixement - NoComercial - SenseObraDerivada

Xarxa d'Escoles Compromeses amb el Món. Octubre 2011.

Disseny i maquetació: xavisert

INDEX

1

JUSTIFICACIÓ

2

OBJECTIUS I CONTINGUTS

3

COMPETÈNCIES

4

ACTIVITATS D'ENSENYAMENT I APRENTATGE

Activitats introductòries 4.1

Activitats d'organització 4.2

Activitats de difusió 4.3

5

AVALUACIÓ

Autoavaluació de l'alumnat 5.1

Autoavaluació de l'equip docent 5.2

Autoavaluació de la comunitat educativa 5.3

6

INFORMACIÓ I RECURSOS

1 JUSTIFICACIÓ

Entenem l'Educació per al Desenvolupament, EPD, com un procés que, a través del coneixement i l'anàlisi crítica de la realitat, genera reflexions, actituds i accions en les persones, convertint-les en subjectes responsables i actius vers l'objectiu de construir una societat civil compromesa amb la solidaritat i la justícia. Una solidaritat entesa com a corresponsabilitat en el desenvolupament i en la transformació d'estructures i relacions injustes. Una societat civil compromesa, les demandes de la qual s'han de tenir en compte a l'hora de prendre decisions polítiques.

Formarien part d'aquesta idea integradora i transversal d'EPD, entre altres, les anomenades educacions per la pau, els drets humans i la justícia, la diversitat, la interculturalitat, la perspectiva de gènere, el consum responsable i el comerç just. Àmbits temàtics que comparteixen tots ells la incorporació de la idea de compromís per a la transformació de les estructures socials, econòmiques i polítiques, i que sovint s'han tractat de manera parcial i independent, o des d'una perspectiva excessivament academicista.

En aquest sentit, no hem d'oblidar que l'objectiu final de l'EPD ha de ser, més enllà de la comprensió dels fets i de l'adquisició de coneixement, la posada en crisi de la nostra escala de valors i l'anàlisi crítica dels models que ens imposa la societat on vivim, per a predisposar la nostra voluntat cap a una actitud de canvi i d'implementació d'estratègies, creant actituds, comportaments i, en definitiva, compromís personal i col·lectiu.

Consolidada en els darrers anys la idea que l'EPD ha de formar part troncal del currículum del nostre alumnat i impregnar transversalment totes les àrees, nivells i etapes educatives, tant des del món de la docència com des de l'àmbit de la cooperació, ens plantejem ara com avaluar els resultats d'aquesta pràctica educativa que volem transformadora.

En aquesta línia, aquest document sorgeix com a resultat de plantejar-nos, des d'un punt de vista global, una proposta d'avaluació de l'EPD que esdevingui pràctica i transformadora. A partir de les reflexions que generi i del diagnòstic que ens ofereixi, ens permetrà modificar, ajustar o mantenir els objectius que ens proposem, pensant no només en clau d'alumnat, sinó de cada un dels estaments que conformen el centre educatiu i de la comunitat educativa entesa com un tot.

En aquest sentit, aquest document pretén estimular la reflexió crítica des dels diferents estaments de la comunitat educativa, subratllant especialment aquells aspectes avaluadors que analitzen la tasca dels docents, individualment i en relació al seu alumnat, i la tasca del claustre en allò que anomenem línia d'escola. Pretén, alhora, donar especial rellevància a les estratègies i als comportaments, en la mesura que resulten bons indicadors de la interiorització d'uns valors determinats i del grau de compromís que comporta aquesta presa de consciència.

Hem decidit formular la nostra proposta començant pel consum responsable i el comerç just, perquè ens sembla un tema molt vivencial, ben acotat i que ofereix moltes possibilitats de treball, ja des de l'etapa d'Educació Infantil. Un tema de fàcil encaix en les programacions sobre el que, en general, els currículums mostren una certa sensibilitat, que facilita el treball interdisciplinari i la transversalitat. Un tema, en definitiva, sobre el que tots plegats tenim una certa pràctica educativa, a la vegada que suscita un ampli consens de compromís.

Aquest document sobre comerç just ha estat elaborat com a complement necessari del document *Unitat de programació de consum responsable* per subratllar, de manera independent, els objectius, els continguts, les estratègies i els valors que promou, i per facilitar-ne l'aplicació a l'escola. Però, malgrat aquesta fragmentació, des de la certesa que consum responsable i comerç just representen, en molt, les dues cares d'una mateixa moneda, dues perspectives que conflueixen en una sola mirada.

Aquesta perspectiva complementària explica que aquest document sigui molt més sintètic en les seves propostes que el document marc, en el que podem trobar, de manera més extensa, referències a les competències bàsiques, activitats d'ensenyament i aprenentatge i criteris d'avaluació que poden ser-nos útils.

Per tal de facilitar-ne la interpretació, a continuació fem alguns aclariments que fan referència a l'àmbit conceptual que hem atorgat a alguns termes que van apareixent de manera recurrent al llarg del document:

- En primer lloc, quan parlem de comerç convencional, en contraposició al concepte de comerç just, utilitzem la concepció genèrica de convencional com aquella que incorpora les males pràctiques que afavoreixen el desequilibri i aprofundeixen en les desigualtats estructurals. No ens volem referir pas al comerç de proximitat, al petit comerç de tota la vida o al comerç tradicional.
- Quan parlem de desigualtat donem al concepte un sentit global des dels punts de vista social, cultural, de gènere... i no només econòmic.
- De la mateixa manera, quan parlem de sostenibilitat no pensem només en termes ambientals, sinó que proposem una anàlisi que tingui en compte, en la seva globalitat, els criteris que defineixen el comerç just. El diagnòstic del que és sostenible haurà de tenir en compte tots aquest criteris.

En el procés d'aplicació de la proposta suggerim tenir en compte:

- Una adequació en funció del nivell, cicle o etapa, dels objectius que volem prioritzar, de la perspectiva des d'on hi arribem i, per tant, d'aquells aspectes que volem focalitzar; i finalment, de la pràctica que tingui el col·lectiu en aquest tipus de treball.
- Una seqüenciació dels passos a seguir i una mecànica per avaluar.

En aquesta línia presentem una proposta d'unitat de programació que subratlla la idea de fer camí junts, mestres i alumnes, compartint objectius; la idea d'implicació del conjunt de la comunitat educativa i, especialment, la idea d'avaluació i d'autoavaluació, entesa no com a producte final d'una tasca, sinó com a motor de canvi que genera noves iniciatives transformadores. Finalment, l'estructura que presenta és perfectament aplicable a altres temes que ens plantegem treballar o en qualsevol altra temàtica que impliqui l'EPD.

2 OBJECTIUS I CONTINGUTS

	Objectius	Continguts
1	Entendre el planeta com la casa comuna, on tots tenim la responsabilitat de gestionar i actuar per reduir les diferències socials, ambientals i econòmiques.	• Conceptes: equitat, corresponsabilitat, solidaritat, sostenibilitat. • Una visió global: mapa del món amb els fluxos comercials, on situem els països productors i els països consumidors, i els productes objecte del comerç internacional.
2	Conèixer els criteris de comerç just.	• Criteris de comerç just: no explotació infantil, participació democràtica, equitat de gènere, preu just, qualitat del producte, assistència tècnica, relació comercial a llarg termini i respecte al medi ambient. • Hàbits de consum responsable personals i col·lectius. • Concepte de producte de proximitat. • Altres formes de comerciar: cooperatives de consum, mercats i associacions d'intercanvi, tendes de comerç just...
3	Conèixer els productes bàsics de comerç just i el seu procés productiu.	• Productes bàsics de comerç just: cafè, cacau, te, sucre, cotó... • Cadena productiva sota criteris de comerç just (cultiu, recol·lecció, transformació, exportació, comercialització, consum).
4	Entendre les conseqüències de consumir en el context del comerç convencional.	• Agudització de les desigualtats socioeconòmiques i creixements no sostenibles.

	Objectius	Continguts
5	Conèixer les entitats que treballen el comerç just i col·laborar-hi.	• Comunicació amb les entitats que treballen el comerç just per tal de fer transversals a l'escola les accions que es duguin a terme sobre comerç just. • Conèixer botigues que venen productes de comerç just.
6	Aprendre a diferenciar els productes de comerç just i els de comerç convencional.	• Identificació de productes de comerç just: certificació de productes i certificacions d'organitzacions. • Adquisició de l'hàbit de llegir la informació que acompanya els productes de consum per actuar en conseqüència. • Anàlisi crítica dels continguts publicitaris, que ens porti a triar opcions de consum responsable.
7	Coordinar accions per promoure el comerç just i el consum responsable al centre educatiu, al barri, a la ciutat i a altres organismes, i difondre els sabers adquirits.	• Planificació, aplicació i avaluació d'iniciatives per promoure el comerç just en els diferents àmbits: centre, barri, poble, ciutat... • Expressar demandes a diferents entitats sobre el comerç just i el consum responsable. • Redacció dels continguts a difondre i adaptació a les característiques dels mitjans: canals de ràdio i TV locals, revistes en paper i digitals, webs, xarxes socials, conferències. • Productes de comerç just que s'utilitzen a l'escola.

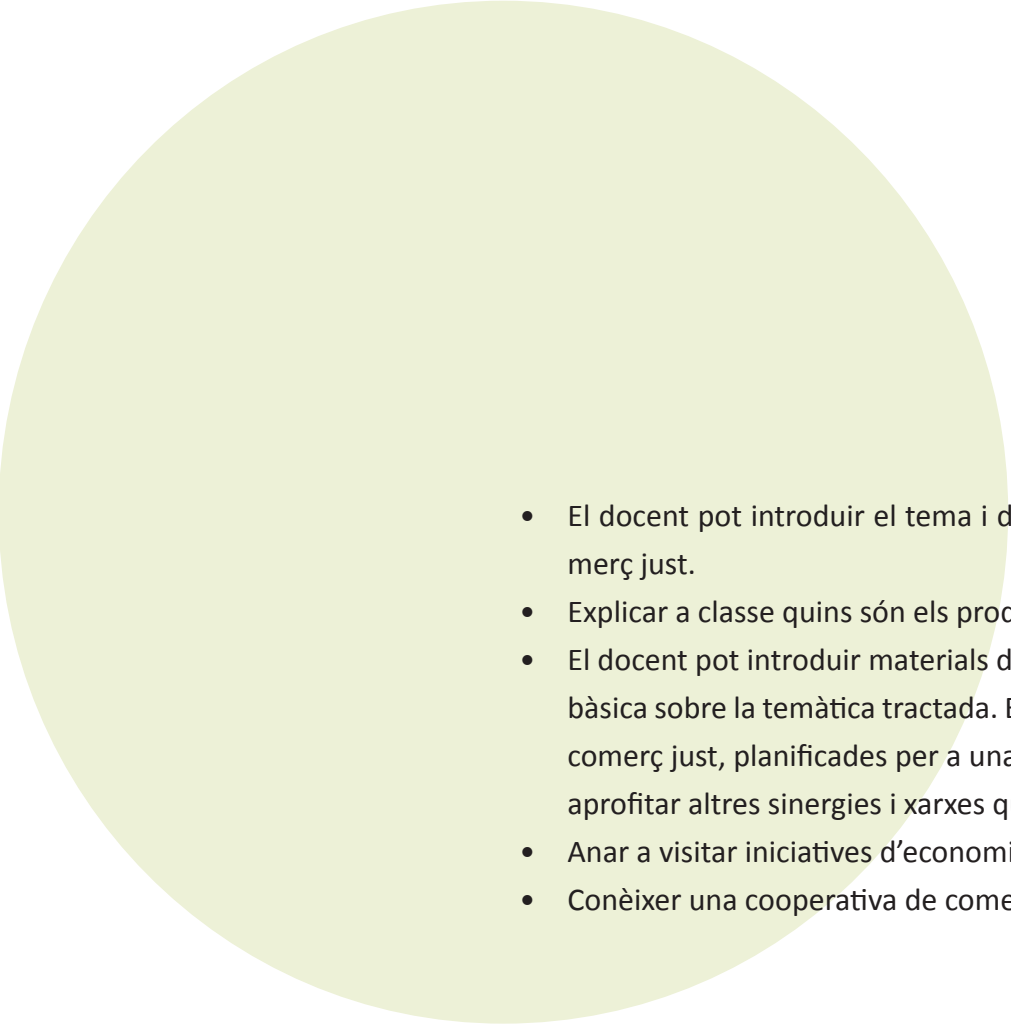
Del conjunt de competències bàsiques que s'esmenten en el document de referència, *Unitat de Programació de consum responsable*, les que més clarament estan relacionades amb aquesta unitat serien les següents:

- Competència d'aprendre a aprendre. Participar en l'organització del treball col·lectiu, mostrar capacitat de relació i de cooperació. Mostrar esperit crític i capacitat d'autoavaluació.
- Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic. Saber relacionar les característiques de l'espai físic i les activitats humanes que s'hi desenvolupen: a nivell local i global.
- Demostrar sensibilitat respecte a la importància que tots els éssers humans es beneficiïn del desenvolupament, de la conservació de recursos i de la diversitat natural. Aplicar els valors de solidaritat global i intergeneracional.
- Competència social i ciutadana. Comprendre la realitat social. Entendre els mecanismes que generen desigualtat. Participar en diferents accions relacionals assumint regles d'equitat.
- Adquirir criteri propi en relació a la nostra posició en el món i els drets i deures que se'n deriven. Aplicar-lo a la pràctica de vida: prendre decisions, triar comportaments, adquirir compromisos, responsabilitzar-se de les eleccions i decisions preses, i revisar comportaments per millorar.

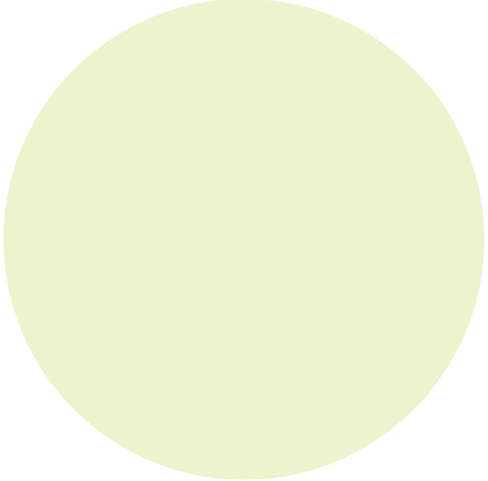
4 ACTIVITATS D'ENSENYAMENT I APRENTATGE

Cada centre ha de vetllar per a la incorporació dels continguts del comerç just en el currículum des d'una perspectiva transversal i planificar les activitats que consideri més adequades per treballar aquesta temàtica. Tot seguit fem algunes propostes de treball amb caràcter orientatiu. Hem diferenciat:

- 4.1 Activitats introductòries, de recollida d'informació i d'apropiació dels coneixements bàsics sobre el tema.
- 4.2 Activitats d'organització de la informació recollida, planificació, execució i d'avaluació d'accions significatives en el marc del comerç just.
- 4.3 Activitats de difusió dels coneixements i pràctiques efectuades sobre la temàtica i d'avaluació dels processos i resultats.

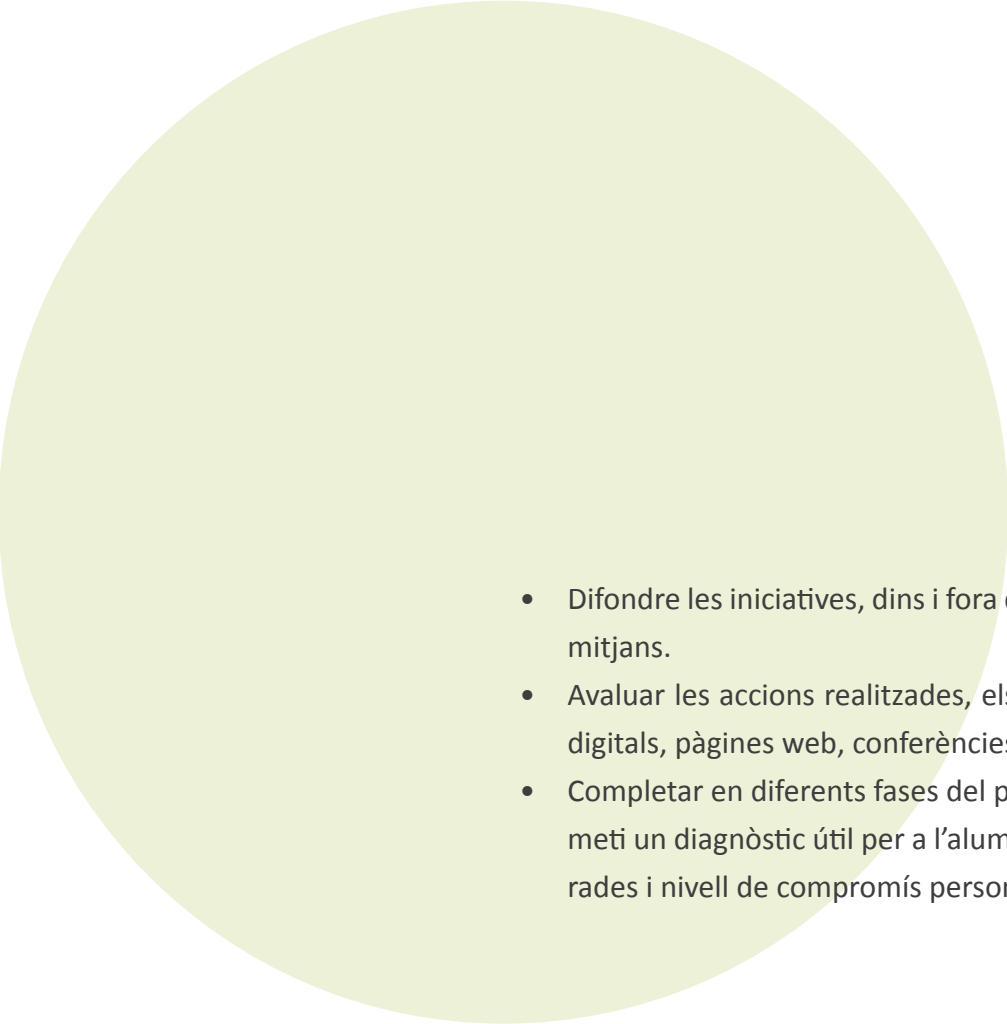

4.1 Activitats introductòries, de recollida d'informació i d'apropiació dels coneixements bàsics sobre el tema

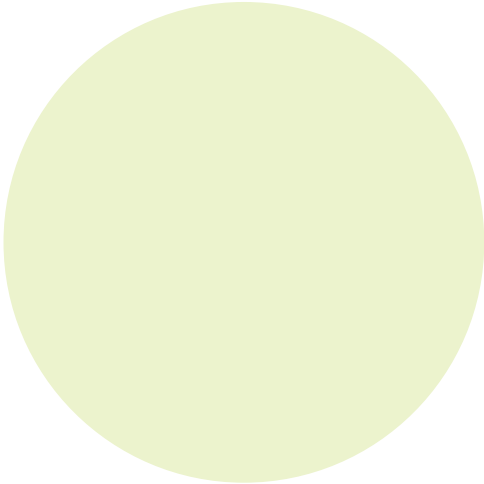
- El docent pot introduir el tema i demanar a l'alumnat que posi en comú els coneixements previs que té sobre comerç just.
 - Explicar a classe quins són els productes de comerç just i el seu origen. Utilitzar mapes, gràfics, fitxes de productes.
 - El docent pot introduir materials de suport: mapes, audiovisuals, gràfiques... amb l'objectiu d'aportar la informació bàsica sobre la temàtica tractada. Entre els materials emprats hi pot haver exposicions, audiovisuals, xerrades sobre comerç just, planificades per a una classe, per a un cicle o etapa, o per a la comunitat educativa en general. És fàcil aprofitar altres sinergies i xarxes que hi hagi a l'entorn i que també treballin el comerç just.
 - Anar a visitar iniciatives d'economia alternativa: cooperatives de consum, mercats d'intercanvi, horts ecològics...
 - Conèixer una cooperativa de comerç just del Sud.
-

4.2 Activitats per organitzar la informació recollida, planificar, portar a terme i avaluar accions significatives en el marc del comerç just

- Incorporar jocs de rol que treballin aquesta temàtica.
- Repartir seguint un ordre equitatiu. Consensuar la forma de compartir.
- Crear una comissió de comerç just en la qual participin els delegats i delegades dels alumnes, direcció del centre, representants de l'AMPA i altres representants. Aquesta comissió podria:
 - 1 Esbrinar quins productes de comerç just s'han incorporat a la vida escolar i quins d'altres es podrien introduir (als menjadors, cantines, esmorzars, celebracions col·lectives, festes de l'escola).
 - 2 Comparar diferents proveïdors.
 - 3 Quantificar el volum, la freqüència i el cost dels productes de comerç just introduïts.
 - 4 Identificar aquells productes de comerç just que es podrien introduir sense augmentar despeses o amb unes despeses assumibles.
 - 5 Vetllar per una introducció sistemàtica de productes de comerç just al centre educatiu i a casa.
- Planificar i aplicar activitats de difusió de tot aquest procés, dins i fora de l'escola.
- Participar en activitats de voluntariat amb les entitats de comerç just del territori.
- Promoure les mobilitzacions d'alumnat per a fer demandes a l'ajuntament o a d'altres organismes i avaluar els impactes d'aquestes iniciatives.
- Participar en el Dia Mundial del Comerç Just.

4.3 Activitats de difusió dels coneixements i pràctiques efectuades sobre la temàtica i d'avaluació dels processos i resultats

- Difondre les iniciatives, dins i fora del centre, a través de la ràdio, revistes digitals, pàgines web, conferències i altres mitjans.
 - Avaluar les accions realitzades, els sabers adquirits per l'alumnat i l'activitat difusora a través de la ràdio, revistes digitals, pàgines web, conferències i altres mitjans de difusió.
 - Completar en diferents fases del procés una graella d'autoavaluació individual (veure model de proposta), que permeti un diagnòstic útil per a l'alumnat i per als docents en referència a coneixements adquirits, estratègies incorporades i nivell de compromís personal assumit.
-

Entenem que l'avaluació ha d'impregnar tot el procés de treball. Per tant, hem de considerar una valoració inicial dels coneixements previs existents a l'aula i al centre, així com del grau d'implicació en el tema. A partir d'aquesta valoració es planificarien els objectius, les competències que desitgem aconseguir i les activitats que treballarem.

Al llarg del procés anirem fent un seguiment de l'apropiació dels coneixements per part dels implicats i, finalment, caldrà valorar tot el procés i els resultats obtinguts.

Amb la finalitat de convertir l'avaluació en un moment d'aprenentatge, entenem que és important tenir en compte:

- Que es comparteixin els criteris d'avaluació: que l'alumnat sàpiga què i com s'avaluarà.
- Que hi hagi un retorn dels resultats de l'avaluació. Que es produeixi realment un “feedback” que faciliti una transformació i un canvi d'estratègia, si s'escau.
- Que es doni la importància deguda a les estratègies que en faciliten l'anàlisi: observació, activitats, anotació sistemàtica de dades, conclusions, etc.
- Que l'autoavaluació estigui garantida al llarg de tot el procés. Per afavorir aquest punt, adjuntem les següents graelles d'autoavaluació per valorar els coneixements previs sobre la matèria i potser, un cop desenvolupades les activitats, per a conèixer el grau d'assoliment dels objectius.

5.1 Autoavaluació de l'alumnat

Sabers, actituds, valors, estratègies i comportaments	Mostra't els teus coneixements escrivint de manera sintètica la resposta a les qüestions	Totalment	Força	Una mica	Gens
Sé distingir entre un producte de comerç just d'un que no ho és.	Quina diferència hi ha?				
Conec els beneficis de consumir productes de comerç just.	Quins beneficis?				
Conec els criteris del comerç just.	Quins són?				
Conec el procés d'elaboració d'algun producte de comerç just.	Com es fa?				
Conec les conseqüències de consumir productes del comerç convencional.	Quines són?				
Conec quins productes de comerç just s'utilitzen a l'escola.	Quins?				
Conec quines entitats treballen el comerç just a la meva ciutat.	Quines?				
He fet activitats de comerç just a l'aula.	Quines activitats? A quines assignatures?				
Conec on hi ha productes de comerç just a la meva ciutat.	On?				
Estic disposat a ser conseqüent amb el que sé del comerç just.	De quina manera?				
Valoro consumir productes de comerç just.	Perquè?				
Recomano a la meva família que consumeixin seguint els criteris del comerç just.	Quan i com?				
Participo en la presa de decisions, en l'aplicació dels acords presos i en els processos d'avaluació i millora.	Des de quin nivell representatiu?				

5.2 Autoavaluació de l'equip docent

Sabers, actituds, valors, estratègies i comportaments	Totalment	Força	Una mica	Gens
Els docents es preocupen per adquirir coneixements (formació, assessoraments...), i preparar i adequar els recursos necessaris.				
Els docents es preocupen de coordinar nivells.				
Els docents valoren la importància del tema i mostren disponibilitat i voluntat d'implicació personal.				
Els docents mostren predisposició a consensuar, amb la resta de membres de l'equip, una escala de valors a treballar amb l'alumnat.				
Els docents mostren la seva predisposició a consensuar i compartir processos, estratègies i objectius amb l'alumnat.				
Els docents pensen i promouen l'aplicació d'estratègies que resultin eficaces.				
Els docents prenen consciència del valor exemplificador de les seves actituds personals i de les seves actituds en funció de la tasca educativa que desenvolupen i actuen en conseqüència.				
Els docents són capaços de modificar conductes i estratègies en funció de l'avaluació del procés.				
Els docents es preocupen per mostrar coherència entre les pròpies actituds i les actituds que s'eduquen i es volen promoure entre l'alumnat.				
Els docents utilitzen les assemblees de classe, els espais de tutoria, les hores de ciutadania o qualsevol altre espai per avaluar la validesa de les accions, la perseverança en els comportaments o els resultats obtinguts, per pactar correccions, si s'escau.				

5.3 Autoavaluació de la comunitat educativa

Sabers, actituds, valors, estratègies i comportaments	Totalment	Força	Una mica	Gens
Les famílies mostren predisposició a millorar la seva formació pel que fa al comerç just.				
L'AMPA fomenta els valors i promou la formació i les activitats en comerç just.				
Les famílies consideren necessari que llurs fills i filles practiquin la coherència d'actituds i valors a casa i a l'escola.				
Les famílies modifiquen actituds estimulades per les seves filles i fills.				
Les famílies mostren predisposició a harmonitzar els seus hàbits de consum en la línia que segueix el centre en l'educació dels seus fills i filles.				
L'AMPA considera necessari coordinar les seves estratègies amb el claustre per assolir una major coherència.				
L'AMPA promou iniciatives de sensibilització sobre comerç just.				
Les famílies coneixen els principis del comerç just.				
Les famílies coneixen on poden trobar productes de comerç just a la seva localitat.				
Les famílies saben com diferenciar els productes que són de comerç just.				
Les famílies i l'AMPA coneixen els productes de comerç just que s'utilitzen a l'escola.				

6 INFORMACIÓ I RECURSOS

On trobar més recursos sobre comerç just per treballar a l'aula:

www.xarxaescolescj.org

Recursos i activitats per escoles, notícies i informació de comerç just:
www.sellocomerciojusto.org

Informació sobre productes i comerç just, recursos:
www.sellocomerciojusto.org/es/yotengoelpoder

Participació, recursos, informació:
www.comerciojusto.org

Recursos, vídeos i campanyes:
www.setem.cat

Informació sobre comerç just:
www.festacj.org

Pàgina de la Federació Catalana d'Ong pel Desenvolupament.
Cal anar a l'apartat del "Banc de Recursos" i escriure les paraules clau, en aquest cas, "comerç just".
<http://fcongdd.org/fcongdd/>

Pàgina de la revista "*Educación y Sostenibilidad*".

<http://es-online.info/es>

Per a descarregar-se la revista cal anar a la següent adreça:

http://rce-barcelona.net/index.php?option=com_fabrik&Itemid=242
(és de pagament o prèvia subscripció).

<http://www.intermonoxfam.org/es/page.asp?id=6>

A més d'informació sobre el tema, al seu apartat sobre "comerç just" ofereixen una proposta per a treballar el tema del cafè amb l'alumnat, més propostes educatives, xarxa de professorat, etc...

On trobar més informació sobre comerç just:

Importadora, productora i distribuïdora de productes de comerç just, recursos pedagògics, botiga on-line, projectes de cooperació:
www.alternativa3.com

Iniciatives d'economia alternativa i solidària:
<http://www.ideas.coop/>

Importadora i distribuïdora de productes de comerç just, botiga on-line, voluntariat, campanyes:
<http://www.equimercaado.org/>